

20.9.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024-2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

VN/20785/2023

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024-2027. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia sekä lapsilisälakia.

Talentia muistuttaa, että viiden arkipäivän lausuntoaika ei ole säädösvalmistelun kuulemisoppaan mukainen eikä kohtuullinen aika, kun valmistellaan ihmisten perusoikeuksiin vaikuttavia lakiesityksiä.

Hintojen nousu vaikuttaa erityisesti pienituloisiin kotitalouksiin, jolloin vaarana on, että entistä useampi perhe putoaa köyhyyteen. Köyhyys eriarvoistaa lapsia, estää osallisuutta ja vaikuttaa tutkitusti pitkälle aikuisuuteen. Lasten ja nuorten kokemus yhteiskunnan oikeudenmukaisuudesta sekä luottamus tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin on yhteydessä huoleen perheen taloudellisesta tilanteesta. Koko sosiaaliturvauudistuksen prosessin ajan on tärkeää arvioida lapsivaikutuksia ja vahvistaa eri keinoin lapsiperheiden taloutta.

Yhteiskunta ohjaa kouluttautumiseen mm. oppivelvollisuutta pidentämällä. Kuitenkin opintorahan taso on jo niukka verrattuna perusturvaetuuksiin ja siksi opiskelijoiden täytyy turvata toimeentuloaan opintolainalla. Tutkimuksien mukaan opiskelijoiden psyykinen pahoinvointi on jo lisääntynyt. Nyt opintorahaan esitettävä indeksijääditys on omiaan heikentämään opiskelijoiden toivoa tulevaisuudesta.

Suomessa perustuslaki takaa oikeuden välttämättömään toimeentuloon jokaiselle, joka ei itse kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Perusturvan tulee olla tasoltaan sellainen, että se kattaa välttämättömät elinkustannukset. Heikko perusturva lisää eriarvoisuutta ja johtaa yhteiskunnan polarisoitumiseen.

Indeksitarkistuksista päätettäessä Talentia toivoo kiinnitettävän erityistä huomiota perusturvan tasoon. Perusturvan heikkous näkyy monella tavoin sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden työssä. Huono-osaisuus, talousvaikeudet ja suoranainen köyhyys koskettavat monia sosiaalityön asiakkaita. Ensisijaisten etuuksien matala taso vaikuttaa jo nyt siihen, että toimeentulotuesta on muodostunut joissakin tilanteissa pitkäaikainen osa perusturvaa. Vaikka Suomen perustuslaki takaa jokaiselle oikeuden välttämättömään toimeentuloon sekä huolenpitoon, Suomi on saanut huomautuksia sosiaaliturvan liian alhaisesta tasosta YK:n sosiaalisten oikeuksien komitealta, Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta sekä Amnesty Internationalilta. On huolestuttavaa, jos Suomen heikko perusturva on johtamassa

yhteiskunnan polarisoitumiseen sekä eriarvoisuuden lisääntymiseen. Sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä on välttämätöntä linjata, mikä on se ihmisarvoisen elämän edellyttämä minimitoimeentulo, joka jokaisella ihmisellä tulee olla käytettävissään.

Talentia painottaa, että sosiaalipoliittisten päätösten ja erityisesti sosiaaliturvaan kohdentuvat leikkauspäätökset tulee perustua perusteelliseen arviointiin niiden vaikutuksista haavoittuvimpiin väestöryhmiin. Nyt menneillään olevien monien sosiaaliturvaan tehtävien muutosten yhteisvaikutuksien arviointia on tehtävä laaja-alaisesti ennen yksittäisten lakimuutosten toimeenpanoa. Vain näin voidaan välttyä siltä, ettei yksittäistä ihmisryhmää esim. pienituloisia lapsiperheitä ajeta täysin kohtuuttomaan tilanteeseen sillä, että nyt esitettävät leikkaukset osuvat useimmissa sosiaaliturvan lajeissa tähän samaan ryhmään.

Talentia ei kannata hallituksen esittämiä kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksia.

Talentia ry
erityisasiantuntija
Heidi Pekkarinen